

ЕЛЕКТРОННА ІСТОРІЯ: В УКРАЇНІ МОЖНА ЗНАЙТИ ДОКУМЕНТИ З ВЖЕ ЗНИКЛИХ САЙТІВ

11.05.2017

Документи в електронному архіві зберігаються ось у таких комп'ютерних «шафах».

Як зазвичай ми уявляємо собі архів? Чималеньке темне приміщення зі стелажами та шафками документів. Інша річ — електронний архів.

Полиці з паперами — це комп'ютерні сервери, де зберігаються тисячі файлів тексту, фотознімків, аудіо- та відеоматеріалів.

У наступному десятиріччі очікується стрімке зростання обсягів архівних електронних документів, яке перевищить уже накопичений обсяг традиційних (паперових) архівних документів! І завдання сучасників — зберегти їх для майбутніх поколінь.

Архіву — бути!

Інформаційне суспільство, яке прийшло на зміну традиційному «паперовому», почало суттєво впливати на роботу архівних установ та державних архівів.

Відколи кульковою ручкою людства став комп'ютер, а відео- та фотоплівку замінила «цифра», з'явилася й необхідність збирати та зберігати ці сучасні документи.

Тривалі дискусії про недосконалість існуючої моделі комунікації та прагнення спрощення доступу до документів Національного архівного фонду й відкритості архівів, їх інтеграцію у світовий архівний простір, стали причиною «народження» в 2007 році Центрального державного електронного архіву України (ЦДЕА України).

Ця подія стала найкращим проявом політичної волі на державному рівні щодо збереження документів в електронній формі (електронних документів, електронних інформаційних ресурсів, документів особового походження).

12 травня ЦДЕА України відзначає свій перший ювілей. Десять років тому архів був створений розпорядженням Кабінету Міністрів та є першим і єдиним архівом в Україні, призначеним для поповнення Національного архівного фонду електронними документами та електронними інформаційними ресурсами постійного зберігання та надання доступу до їхньої інформації.

ЦДЕА України за ці десять років пережив нелегкий період становлення.

Через специфіку своїх фондів та особливості в організації роботи архів пройшов шлях від повного його несприйняття до визнання та став важливою ланкою системи архівних установ.

Як довів світовий досвід, «традиційним» архівам дуже складно та достатньо дорого належно забезпечити збереженість електронних документів, підтримуючи не тільки інший, в порівнянні з паперовими документами, температурно-вологісний режим зберігання документів, а й постійний контроль за технічним станом і переміщенням, нові засоби пошуку та доступу, для чого, зокрема, необхідно створити технічну, нормативно-методичну й кадрову базу.

На відміну від паперових документів, документи в електронній формі не можна покласти у сховище на полицю і «забути» їх там на 10-20 років.

За відсутності систематичного та постійного виконання технічних процедур можливе як фізичне псування, так і моральне старіння носіїв інформації, обладнання, програмного забезпечення та форматів.

Тому організація роботи новоствореної архівної інституції потребувала часу, зусиль та кадрів.

Де ще знайдете про Євро-2012?

Із перших років діяльності Центральний електронний архів став науково-методичним центром з питань розробки стратегічного напрямку розвитку архівної справи та електронного діловодства, впровадження та організації електронного документообігу, роботи з документами в електронній формі, технологій зберігання та використання їх інформації.

На сьогодні основним завданням є легалізація застосування архівами технічних рішень, пов'язаних у першу чергу з процесами конвертації, міграції електронних документів із підтвердженням через тривалий час автентичності документів, підписаних електронним цифровим підписом.

ЦДЕА України, як і звичайні його «родичі», покликаний накопичувати і належним чином зберігати чітко визначену інформацію.

Вперше в архівній практиці України, наприкінці 2009 року, ЦДЕА України розпочав у межах ініціативного документування відбір, проведення експертизи цінності та зберігання веб-ресурсів, правомірне використання об'єктів авторського права й суміжних прав (у тому числі надання послуг користувачам) шляхом відтворення, надання доступу регулюються шляхом укладення договорів постійного (архівного) зберігання.

Договір визначає права та обов'язки як правовласника, так і електронного архіву. Під час створення архівних колекцій веб-сайтів особлива увага приділяється повноті завантаженої інформації.

Надзвичайну наполегливість ЦДЕА України та усвідомлення нами необхідності збереження майбутніх джерел важливої історичної інформації у формі веб-сайтів наочно демонструє створення та прийняття на постійне зберігання 149 одиниць зберігання архівних копій веб-сайтів у складі 11 тематичних архівних колекцій.

Одна з найбільших за розміром архівна копія має 72,2 ГБ (393 233 файли). Створено такі знакові тематичні архівні колекції:

«Веб-архів 2003 — 2010 рр. Українського національного інформаційного агентства «Укрінформ» (16 од. зб.). Єдине національне та перше інформаційне агентство України з 99-річною історією створило веб-архів тематичних сайтів про важливі джерела сучасної історії України;

«Чорнобильська катастрофа — 25 років потому» (10 од. зб.). Воєдино зібрано велику кількість документальних та художніх відеодокументів, фотодокументів з особових архівів, авторські статті, спогади очевидців події та ліквідаторів аварії, репортажі, статті, екологічні щоденники досліджень та експедицій по зоні відчуження;

«Євро-2012» (9 од. зб.). Колекція об'єднує сайти інформаційних агентств, громадських організацій, приватних осіб, офіційні сайти приймаючих міст Києва, Донецька, Львова, Харкова. Колекція унікальна тим, що на сьогодні всі прийняті на постійне зберігання сайти завершили свою роботу та відсутні в мережі інтернет;

«Світова спадщина ЮНЕСКО в Україні» (19 од. зб.). Акумуляована інформація щодо історії української історико-культурної, природної, нематеріальної спадщини, яка перебуває під охороною ЮНЕСКО та знаходиться на території України;

«Слово про Кобзаря (до 200-ї річниці від дня народження Т. Г. Шевченка)» (7 од. зб.). Об'єднано джерела, що дають можливість ознайомитися з маловідомими сторінками життя та діяльності Тараса Шевченка, його духовними цінностями, поринути у світ художніх творів, послухати поетичні твори, які покладено на музику, переглянути Шевченкіану, що є важливим джерелом для досліджень.

Архівна колекція «Краєзнавство та народне мистецтво України» (14 од. зб.).

Зібрано воєдино інформацію з історії державотворення, національно-культурних традицій українського народу, життя та побуту минулих поколінь, що становить надбання всього українського народу та невід'ємну складову національної культури.

Наразі продовжуються архівні роботи з формування нових колекцій «Українська діаспора у світі» та «Революція гідності» й поповнення вже створених колекцій новими сайтами.

Уперше, з 2013 року, ЦДЕА України розпочав приймати на зберігання електронні інформаційні ресурси ліквідованих державних органів.

«Рукописи» з віртуального світу

Почуття поваги до минулого, історичної причетності починається з сімейних реліквій і закінчується національним, загальнолюдським надбанням.

Збереження повноцінних документальних свідчень — важливих джерел про історію України та українців — неможливе без збереження електронних документів видатних діячів культури та науки, політичних та громадських діячів у тому числі української діаспори.

Зафіксовану такими документами інформацію не можуть замінити інші джерела, і це визначає їхню самодостатність, унікальність та цінність.

Нині існує реальна загроза безповоротної втрати цієї частини величезного інформаційного потенціалу, якщо власник інформації сам не побажає зберегти її.

Але навіть і в цьому випадку навряд чи він самостійно зможе зберігати дані досить довго, щоб вони стали представляти інтерес як історичні свідчення.

Чи зможуть наші нащадки скористатися цією інформацією, як ми користуємося стародавніми рукописами або творами мистецтва?

Необхідність розв'язання назрілої проблеми архівної системи щодо приймання на зберігання документів особового походження в електронній формі, які утворились упродовж життя, політичної, громадської, наукової, творчої та службової діяльності окремих видатних осіб, сімей як сучасників нашої епохи, а також тих, що зберігаються в їхніх родинних архівах, — спричинило пошук нових підходів на всіх етапах роботи з цими документами.

ЦДЕА України було узагальнено передовий вітчизняний і закордонний досвід застосування новітніх архівних технологій, визначено єдині організаційні та методичні принципи щодо унормування всіх процесів, що суттєво впливають на організацію та методику роботи з документами особового походження в електронній формі.

У 2014 році ЦДЕА України був першим архівом у країні, який прийняв на постійне зберігання документи особового походження в електронній формі видатних діячів України (текстові, фото-, відео-, аудіо-, оцифровані документи).

На сьогоднішній день в архіві вже засновано три особові фонди: українського мандрівника і письменника Валерія Петущака (12 од.зб); кінознавця Сергія Тримбача (124 од.зб) та співака і музиканта Кузьми Скрябіна — Андрія Кузьменка (137 од.зб.).

Минуло 10 років з дня заснування ЦДЕА України. Це багато чи мало?

За роки, що минули, багато чого змінилося — з'явилися нові інформаційні технології, змінився інтернет, роль соціальних мереж постійно зростає, в тому числі й для кожного з нас, змінилися ми й наша країна, у ЦДЕА України приходили і йшли фахівці, у багатьох з них за цей час народилися діти, онуки, можна навіть сказати, що змінилося покоління.

Проте зараз ми можемо сказати, що «ми це зробили», і що б не трапилося далі, нам є що пригадати і чим пишатися.

Ці 10 років знаменні для нас іще й тому, що наочно демонструють, незважаючи на всі труднощі, які ми переживали за ці роки, ЦДЕА України продовжує розвиватися.

А отже — продовжує зберігати історію, про яку — міне ще кілька десятиліть — зможуть детально розповісти документи нашого електронного архіву...

МАЙТЕ НА УВАЗІ

Щоб попрацювати з документами Центрального державного електронного архіву, слід приїхати на вулицю Солом'янську, 24 в Києві. Тут і отримаєте доступ до матеріалів у режимі так званого віртуального читального залу. Проте наразі в архіві працюють над тим, аби доступ до документів архіву можна було отримати онлайн, тобто не покидаючи дому або свого робочого місця.

Тетяна КРУЧІНІНА,

начальник відділу Центрального державного електронного архіву України